

КЛИФЪРД САЙМЪК ОСНОВАТЕЛЯТ

Превод от руски: Лиляна Бойкикева, 1970

chitanka.info

На смрачаване Уинстън Кърби се прибираше в къщи по покрития с хвойна пуцинак и си мислеше, че точно сега природата показваше цялото си великолепие. Слънцето бавно се потапяше в пурпурната пяна на облаците, а над низините вече беше паднала сребристосива мъгла... От време на време му се струваше, че вечността е притихнала, затаила дъх.

Денят се случи хубав и беше приятно да се върне у дома, където вече всички го чакаха, масата беше сложена, камината гореше, бутилките бяха отворени. Колко жалко, че никой не му правеше компания в разходката, въпреки че точно сега той беше доволен от това. Понякога човек иска да бъде сам. Почти сто години той прекара на борда на космическия кораб и почти винаги сред хора.

Но сега всичко това беше минало и те, шестимата, можеха да се заселят тук и да водят живот, за който бяха мечтали. Бяха изминали само няколко седмици, а чувствуваха планетата като своя; ще минат години и тя наистина ще им стане близка, даже по-близка от Земята.

И ето, за кой ли път той се радваше и чудеше как стана всичко това. Невероятно как Земята пусна от своите здрави ръце шестте безсмъртни. Действително тя много се нуждаеше от тях и това, че не един, а шестима се изплъзнаха, за да започнат да живеят така, както им се искаше, беше съвършено непонятно. И все пак всичко това стана.

— Тук има нещо странно — каза на себе си Уинстън Кърби. През време на своя вековен полет от Земята те често говореха за това и все се чудеха. Спомни си Крънфорд Адамс, който беше убеден, че това е хитра примка, но изминаха сто години, а нямаше помен от никаква примка; за съжаление Крънфорд Адамс беше сгрешил.

Уинстън Кърби се изкачи на върха на малкия хълм и в сгъстяващия се здрач видя дома — за такъв дом той мечтаеше през всички тези години. Такъв дом трябваше да построи в този прекрасен край, само че роботите се престараха и го направиха твърде голям. Но той се утешаваше — такива са тези работи. Трудолюбиви, добросъвестни, услужливи, но понякога непоносимо глупави.

Той стоеше на върха на хълма и разглеждаше дома. Колко пъти, събрани около обедната маса, той и неговите приятели обсъждаха плана на бъдещия дом! Колко често се съмняваха в това доколко са точни сведенията за тази планета, която те дълго избираха по

„изследователската картотека“, колко се бояха, че в действителност тя ще се окаже съвсем не такава, каквата я описваха.

И накрая ето — нещо от Харди и нещо от „Баскервилското куче“ — отдавнашната мечта, станала действителност.

Ето имението, всички прозорци са осветени. Дългата редица от постройки за животните, които те доведоха със себе си на кораба във вид на замразени ембриони, а сега са поставени в инкубатор. Там е равнината, на която след няколко месеца ще има полета и градини, а на север от кораба е проправен огромен път. Изведнъж пред очите на Уинстън Кърби, точно над носа на кораба, светна първата ярка звездичка. Корабът и звездичката много приличаха на традиционна коледна свещичка.

Ликуващ от изпълващото го щастие, Уинстън Кърби започна да се спуска по хълма; лъхна го нощната прохлада, във въздуха се чувствуваше отдавна познатият мирис на хвойна.

— Грешно е така да се радвам — мислеше си той, — но за това има причини.

Летяха и кацнаха успешно и сега той е пълновластен стопанин на цялата планета, на която някога ще стане основател на род и династия. Пред него има маса време. Няма нужда да бърза. Ако се наложи, пред него има цяла вечност.

И което е най-хубавото от всичко — той има добри приятели.

Те ще чакат момента, в който той ще се появи на прага. Ще се посмеят, ще пият, после, без да бързат, ще обядват, а по-късно ще пият бренди пред горящата камина. И ще разговарят... бавно, задушевно, дружелюбно.

Именно разговорите за било и небило им помогнаха да не загубят разсъдък през време на вековния космически полет. Именно това, тяхната дружба, съгласието им по най-фините страни на човешката култура — разбиране на изкуството, любов към литературата, интерес към философията. Рядко шестима души могат заедно да живеят стотици години без нито една свада, без разногласия.

В имението вече всички го чакат: свещите са запалени, коктейлите са готови, водят се разговори и стаята е изпълнена с дружелюбие и пълно разбирателство.

Крънфорд Адамс седи в голямо кресло пред камината, гледа пламъка и мисли: нали в групата той е най-големият мислител. А Алън

Бърбридж стои, облегнат на дъската на камината, и стиска в ръката си чаша. Козета Мидиълтън разговаря с тях и се смее, тъй като тя е весела, има лек нрав и като елфа^[1] — златисти коси. Ана Куинзнай вероятно чете, свила се в креслото, а Мери Фойл просто го чака, радвайки се на живота и приятелите.

Това са другарите от дългото пътешествие — толкова отзивчиви, търпими и добри, че и цял век не би помрачил красотата на тяхната дружба.

Помисляйки за петимата, които го чакат, Уинстън Кърби противно на своите навици затича: той страстно пожела да бъде с тях, да им разкаже за разходката из пущинаците, да обсъди някои детайли от съвместните планове.

Той престана да тича и закрачи. Както обикновено, със здрачаването вятърът стана хладен и Уинстън Кърби вдигна яката на куртката си, като че ли искаше да се запази от него.

Той се приближи до вратата и постоя малко на хладина, още веднъж любувайки се на масивната дървена конструкция и солидната основа на постройката. Имението е построено завинаги, за да внушава на бъдещото поколение чувство на сигурност за неговото съществуване.

Той натисна бравата. Бутна с рамо вратата и тя бавно се отвори. Лъхна го топъл въздух. Уинстън Кърби влезе в антрето и затвори вратата след себе си. Като свали шапката и куртката си, той започна да търси къде да ги закачи, нарочно тъпчейки и тропайки с крака, за да разберат другарите му, че се е върнал.

Но никой не го поздрави; не се чуваше щастлив смях. Там, в стаята, цареше тишина.

Уинстън Кърби се обърна така рязко, че закачи с ръката си куртката и я откъсна от закачалката. Шумолейки, тя падна на пода.

Той поиска да побегне, но краката му се вдървиха и той ги заудря един о друг, умирайки от страх.

Приближи се до вратата, като от ужас не се решаваше да помръдне по-нататък. Разтваряйки ръце, той се вкопчи в дървената рамка на вратата.

Стаята беше празна. Освен това... стаята беше съвършено променена. И не само защото бяха изчезнали другарите. Беше изчезнала богатата обстановка, уютността и благородният ѝ вид.

На пода нямаше килими, нито завеси на прозорците, нито картини на стените, Камина без никакви украшения, направена от необработен камък. Мебелите (малкото, които бяха) примитивни, грубо направени. Пред камината малък стол, а на това място, на което беше поставен приборът — трикрак стол.

Уинстън Кърби се опита да повика някого, но думите му се спряха на гърлото. Той направи още един опит и успя:

— Джоб! Джоб, къде си?

Някъде от вътрешността на къщата притича робот:

— Какво се е случило, сър?

— Къде са останалите? Къде отидоха? Те трябваше да ме чакат!

Джоб леко поклати глава:

— Мистър Кърби, нямаше ги.

— Нямало ги! Но сутринта, когато излизах, те бяха тук. Те знаеха, че ще се върна!

— Сър, вие не ме разбрахте. Тук никога никой не е бил. Само вие, аз и другите роботи. И ембрионите, разбира се.

Уинстън Кърби отпусна ръка и направи няколко крачки напред.

— Джобс — каза той, — ти се шегуваш!

Но той знаеше, че греша: роботите никога не се шегуват.

— Ние се стараехме да ви ги оставим колкото се може по-дълго — каза Джоб. — На нас никак не ни се искаше да ви ги отнемем, сър. Но оборудването ги изискваше за инкубаторите.

— А тази стая! Килимите, мебелите...

— И това също, сър. Всичко това е димензино.

Уинстън Кърби бавно пристъпи към масата, приближи трикракия стол и седна.

— Димензино? — попита още веднъж той.

— Вие, разбира се, си спомняте какво е това.

Той се намръщи, показвайки, че не знае. Започна нещо да си припомня, бавно, без да иска, да се промъква през мъглата на дългите години на забвението.

Уинстън Кърби не искаше да си спомня, нито да знае. Той се помъчи да заключи всичко в тъмния ъгъл на съзнанието. А това беше кощунство и предателство... това беше безумие.

— Човешките ембриони — каза Джоб — добре понесоха пътешествието. От хиляди само три са нежизнеспособни.

Уинстън Кърби разтърси глава, като че ли разгонваше облака, който забулваше мозъка му.

— Всичките инкубатори са поставени в постройките, сър — продължаваше Джоб. — Ние чакахме колкото можахме, а после взехме оборудването с димензино. Ние ви дадохме да ги използвате до последната минута. Щеше да бъде по-лесно, сър, ако можехме да го направим постепенно, но не успяхме. Или има димензино, или няма.

— Разбира се — с труд измъкна от себе си Уинстън Кърби. — Вие сте много любезни. Много благодаря.

Той стана, поразмърда се, разтърка с ръка очите си.

— Това е невъзможно — каза той. — Това просто не може да бъде. Аз живях с тях сто години. Те са така истински, както и аз. Слушай, те бяха от плът и кръв. Те...

Както и преди, стаята беше гола и пуста. Насмешлива пустота. Зла насмешка.

— Това е невъзможно — меко каза Джоб. — Така беше. Всичко стана по план. Вие тук благодарение на димензиното сте със здрав разум, както и преди. Ембрионите понесоха по-добре пътешествието, отколкото се очакваше. Оборудването не е повредено. След осем месеца от инкубаторите ще започнат да излизат деца. През това време ние ще разработим градините и ще засеем полетата. Ембрионите на домашните животни също са поставени в инкубатори, колонията ще бъде осигурена с всичко необходимо.

Уинстън Кърби пристъпи към масата и взе единствената чиния, която беше поставена. Тя беше от лека пластмаса.

— Кажи ми, имаме ли порцелан? Имаме ли кристал или сребро?

Джоб имаше почти учуден вид, ако роботите въобще можеха да се учудват.

— Разбира се не, сър. На кораба имаше място само за най-необходимото. Порцеланът, среброто и прочие ще почакаат.

— Значи аз имах скромна корабна дажба?

— Естествено — каза Джоб. — Имаше малко място, а трябваше да се вземе толкова много...

Уинстън Кърби стоеше с чинийката в ръка, почуквайки я по масата, спомняйки си миналите обеда (и на борда на кораба, и след кацането), горещата супа в приятния за пипане супник, розовите сочни

ребърца, грамадните сипкави картофи, хрускащата зелена салата, блясъка на излъсканото сребро, мекия блясък на хубавия порцелан...

— Джоб — каза той, — значи всичко това беше илюзия?

— За съжаление, да, сър. Простете, сър.

— А вие, роботите?

— Всички ние сме в прекрасно състояние, сър. С нас работата е друга. Ние можем да гледаме действителността в очите.

— А хората не могат?

— Понякога е по-добре да се предпазват от нея.

— Но не сега?

— Повече не бива — каза Джоб. — Сега вие сте длъжен да гледате действителността в очите, сър.

Уинстън Кърби сложи чинийката на масата и се обърна към робота:

— Аз ще отида в стаята си и ще си сменя костюма. Надявам се, че обедът скоро ще бъде готов. И надявам се, корабната дажба?

— Днес обедът е особен — каза Джоб. — Йезекия е намерил лишей и аз направих цяла тенджерка супа.

— Чудесно — каза Уинстън Кърби, криейки насмешката си.

Той се заизкачва по стълбата към вратата на своята стая.

Но изведнъж долу затропа още един робот.

— Добър вечер, сър — каза той.

— А ти кой си?

— Аз съм Соломон — отговори роботът, — аз строя яслите.

— Надявам се звуконепроницаеми?

— О не. Нямаме нито материал, нито време.

— Добре, продължавайте — каза Уинстън Кърби и влезе в стаята.

Това въобще не беше неговата стая. Вместо голям креват на четири крака, в който той спеше, висеше походно легло люлка и нямаше нито килими, нито голямо огледало, нито кресла.

— Илюзия! — каза той, но сам не повярва. Това вече не беше илюзия. От стаята лъхаше студът на мрачната действителност, която не можеше да отложи за дълго. Като остана сам в миниатюрната стаичка, сам с действителността, още по-силно почувствува загубата. Това беше равносметката за далечното бъдеще, така трябваше да постъпи, не...

не от мъка, не от предпазливост, а по силата на студената неотменима необходимост. Това беше отстъпката на човешката уязвимост.

Затова защото нито един човек, даже най-издръжливият, най-безсмъртният, не може да издържи такова дълго пътешествие и да запази тялото и духа си здрави. Да преживее век в космически условия, беше нужна илюзия, бяха нужни спътници. Те осигуряват безопасността и пълнотата на живота всеки ден. А спътниците не трябва да бъдат само хора. Спътниците хора, дори най-идеалните, ще дадат поводи за безброй раздразнения, които ще доведат до смъртоносна космическа треска.

Тук може да помогне само това, че спътниците се приспособяват към всяко настроение у човека. Създава се обстановка за такова приятелство; живот, в който се изпълняват всички желания, осигурява безопасност, каквато човек не познава дори при нормални условия.

Уинстън Кърби седна на люлката и започна да развързва връзките на тежките си обувки.

Той помисли, че човешкият род е практичен — до такава степен практичен, че се самоизмамва само за да постигне целта, до такава степен практичен, че създава оборудването на димензино в детайли, които след това, при пристигането, могат да бъдат използвани само при построяване на инкубаторите.

Човек доброволно поставя на карта всичко само тогава, когато това е необходимо. Човек е готов да се обзаложи, че ще преживее в космоса, ще преживее цяло столетие, ако го изолират от действителността — с помощта на привидна плът, която всъщност живее само от милостта на човешкия мозък, подтикван от електрониката.

Досега нито един кораб не е отивал толкова далеч с колонизаторска мисия. Нито един човек не е просъществувал дори на половината на този срок под влияние на димензиното. Но имаше само няколко планети, на които човек можеше да направи колонии при естествени условия, без огромни скъпи постройки, без предохранителни мерки. Най-близките планети са заселени, а разузнаването е показало, че тази планета, която той накрая достигна, е особено привлекателна.

Затова Земята и човекът се обзложиха. Особено един човек, си каза с гордост Уинстън Кърби, но в неговите уста тези думи не

прозвучаха гордо, а горчиво. Когато гласуваха, си спомни той, за неговото предложение се изказаха само трима.

И все пак, без да гледаме горчивината, той разбираше значението на това, което извърши. Това беше още един пробив, още една победа на малкия неспиращ мозък, чукащ на вратата на вечността.

Това значеше, че пътят към галактиките е открит, че Земята може да остане център на разширяващата се империя, че димензиното и безсмъртието могат да пътешествуват на самия край на космоса, че човешкото семейство ще бъде изпратено надалеч — замразените ембриони ще прелетят над студените черни бездни, за които е страшно даже да се помисли.

Уинстън Кърби се приближи до малкия долап, намери чиста дреха и като я постави на люлката, започна да съблича своя всекидневен костюм.

Всичко върви по план, както беше казал Джоб.

Домът наистина е по-голям, отколкото той желаше, но роботите бяха прави: за новородените ще бъде необходимо по-голямо здание. Инкубаторите работят, яслите се приготвяват, създава се още една далечна колония на Земята.

„А колониите са важни“, помисли той, припомняйки си деня преди сто години, когато той и много други наложиха своите планове. Там беше и неговият план — как под влияние на илюзията да се запази разумът. В резултат на мутацията се появяват все повече и повече безсмъртни и не е далеч денят, когато за човечеството ще бъде необходимо цялото пространство, до което то ще успее да достигне.

И в резултат на мутацията появилите се безсмъртни ще станат ръководители на колониите: те ще пътуват в космоса в качеството на основатели и първоначално всеки ще ръководи своята колония, докато тя не стъпи на краката си.

Уинстън Кърби знаеше, че има достатъчно работа за десетки години: той ще бъде баща, съдия, мъдрец и администратор на своя род, старейшина на съвършено ново племе.

Той си обу панталоните, намъкна едни чехли и стана, за да пъхне ризата в панталоните си. По навик се обърна към голямото огледало.

И ето че огледалото беше на мястото си!

Изумен, глупаво зяпнал, той гледаше собственото си отражение. В огледалото видя, че зад него стои креват на четири крака и кресла.

Той рязко се обърна: креватът и креслата изчезнаха. В противната стаичка останаха само люлката и долапът.

Той бавно седна на люлката и силно стисна ръце.

Това е лъжа! Това не може да бъде! Повече няма димензино.

И все пак то е в него, скрило се е в мозъка му, съвсем близко е, трябва само да го пожелае.

Да го намери било лесно. Изведнъж стаята се измени и стана такава, каквато я помнеше: голямо огледало, масивен креват (ето той седи на него), пухкави килими, светец бар и подбрани с вкус завеси.

Той се опита да прогони видението, търсейки в някакъв далечен тъмен ъгъл на своето съзнание спомена за това, че той е длъжен да го прогони.

Но видението не изчезваше.

Той правеше все нови и нови опити, но то не изчезваше и той чувствуваше, че желанието да прогони видението се изплъзва от неговото съзнание.

— Не! — завика той ужасен и ужасът направи своето.

Уинстън Кърби седеше в малката гола стаичка.

Той почувствува, че диша тежко, като че ли се е катерил по висока, стръмна планина. Ръцете му бяха свити в юмруци, зъбите стиснати, тялото му се обливаше от студена пот.

А би било толкова лесно, помисли той, така лесно и приятно да се върне обратно там, където има покой, където цари истинска топла дружба, където не съществува наложителната необходимост нещо да се прави.

Но той не трябва да постъпва така, защото го чака работа. Нека това да изглежда неприятно, скучно, отвратително — все едно, трябва да се прави, защото това не е просто още една колония. Това е проба, това е правият път към знанието, това е увереността в това, че човек повече не е окован от времето и разстоянието.

И все пак трябва да се признае, че опасността е голяма: човек не може с разум да се предпази от нея. Трябва да се съобщят всички клинични симптоми на тази болест, за да я изучат на Земята и да намерят някаква противоотрова.

Но какво е това — страничен ефект на димензиното или неговото истинско последствие? Нали димензиното само помага на човешкия

мозък, при това по доста любопитен начин: създава контролируеми халюцинации, отразяващи изпълнените желания.

Вероятно за стотици години човешкият мозък така добре е овладял техниката на създаване на халюцинации, че необходимостта за димензино е изчезнала.

Трябва всичко да схване. Той направи дълга разходка и през многото часове на усамотение илюзията се помрачи. Беше необходим внезапен шок на тишината и празнотата, които го посрещнаха вместо очакваните топли приветствия и смях, за да разкъсат мъглата на илюзията, която много години го беше обгръщала. И дори сега илюзията, скрита, действуваше на психиката, дебнеше зад всеки ъгъл.

Кога ще започне да избледнява? Какво трябва да се направи, за да се избави напълно от нея? Как да ликвидира това, към което е привикнал цял век? Каква опасност... може ли съзнанието да я преодолее или ще се наложи отново да излезе от мрачната действителност?

Той е длъжен да предупреди роботите. Трябва да поговори с тях. Да предвидят някакви предохранителни мерки в случай, ако при него се върне илюзията, да предвидят решителни действия, ако се наложи да го защитават против неговата воля.

Впрочем добре би било да излезе от стаята, да слезе по стълбата и да открие, че останалите го чакат долу, виното е отворено, разговорът вече е започнал...

— Стига! — завика Уинстън Кърби.

Да изхвърли илюзията от главата си — ето какво трябваше да направи. Не трябваше да мисли за нея. Необходимо беше много да работи, за да не му остава време да мисли. Трябваше много да се уморява, за да може, като легне в леглото, веднага здраво да заспи.

Уинстън Кърби си припомни какво трябва да направи: да наблюдава работата на инкубаторите, да приготви почвата на градините и полетата, да обслужва атомните генератори, да приготви дърва за строителство, да изследва и нанесе на картата подходящата територия, генерално да ремонтира кораба и да го изпрати с роботите на Земята.

Той мислеше само за това. Той набелязваше все нови и нови работи. Той ги планираше за много дни, месеци и години напред. И накрая почувствува, че е доволен.

Той се владееше.

Отдолу се чуваха гласове и нишката на мисълта се скъса.

Хвана го страх. После изчезна. Избухна радост и той бързо се отпрати към вратата.

На стълбата се спря и се хвана за перилата.

Мисълта му беше тревожна и радостта му изчезна. Остана само тъгата, непоносимата мъчителна мъка.

Той видя долната част на стаята и забеляза, че на пода е постлан килим. Той видя завесите, картините и едно инкрустирано със злато кресло.

Уинстън Кърби със стон се обърна и избяга в стаята си. Той затръшна след себе си вратата и се облегна на нея.

Стаята беше такава, каквато беше всъщност — гола, бедна, студена.

„Слава богу! — помисли той. — Слава богу!“

Отдолу се чу вик:

— Уинстън, какво ви е? Уинстън, елате по-бързо!

И друг глас:

— Уинстън, имаме празник! На масата има прасенце, сукалче!

И още един глас:

— С ябълка в устата!

Той не отговори.

„Те ще изчезнат — мислеше той. — Те ще трябва да изчезнат.“

Но дори когато помисли за това, той страстно пожела да отвори вратата и да хукне надолу по стълбата. Там, където отново го чакаха неговите стари другари...

Уинстън Кърби почувствува, че ръцете зад гърба му така се бяха вкопчили в бравата на вратата, като че ли бяха залепнали за нея.

Той чу стъпки по стълбата и гласове — щастливите гласове на приятелите му, които идваха след него.

[1] Елфа — в скандинавската митология — леко въздушно същество, което обикновено е настроено доброжелателно към хората. Б.пр. ↑

Публикувано в алманах „Спектър’70“

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.